

ความเป็นเอกและความสำคัญของปัญหา

สภาพของสังคมปัจจุบันนับว่าเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากสังคมมนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาข่าวสารและข้อมูลต่าง ๆ จากทุกมุมโลกให้ได้มาอย่างรวดเร็วและถูกต้องตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากที่สุด เพื่อประโยชน์ทางด้านการค้า เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การสื่อสาร จึงจัดว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยสร้างความเจริญให้แก่สังคม ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศได้พัฒนาและเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย ดังจะเห็นได้จากกิจการต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต้องเผยแพร่ให้บุคคลได้รับรู้ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์กับเจ้าของกิจการ วิธีการเดียวที่สามารถทำได้สะดวก รวดเร็ว และประหยัดเวลา ย่อมต้องอาศัยสื่อสารมวลชนเท่านั้น อาจเป็นหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรืออาศัยสื่อพิเศษอย่างอื่น และความจำเป็นที่จะต้องใช้สื่อเหล่านี้ นับวันจะทวีมากขึ้นทุกที (บำรุง สุขพรรณ, 2527)

นิเทศศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยเรื่องการติดต่อสื่อสาร การใช้สื่อมวลชนให้เกิดประโยชน์ในการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิงและที่สำคัญคือ การสร้างความเข้าใจอันดีให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และความสมัคคีปรองดองอันเป็นการนำไปสู่การพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้น (ขวัญเรือน กิตติวัฒน์, 2526) ด้วยเหตุที่วิชานิเทศศาสตร์เป็นวิชาที่นำมาช่วยในการติดต่อสื่อสาร และประกอบกับความต้องการของตลาดที่จำเป็นต้องใช้นักนิเทศศาสตร์มีแนวโน้มสูงขึ้น จึงทำให้มีผู้สนใจเรียนนิเทศศาสตร์สูงตามไปด้วย จากสถิติของกองแผนงาน กรมการฝึกหัดครู มีผู้สมัครที่เลือกเรียนโปรแกรมวิชานิเทศศาสตร์มากเป็นอันดับ 1 เมื่อเทียบกับโปรแกรมวิชาอื่น ๆ (กรมการฝึกหัดครู, 2536)

การศึกษาวิชานิเทศศาสตร์ ได้เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน หลายสถาบัน วิทยาลัยครูซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นสถาบันที่เปิดดำเนินการสอนวิชานิเทศศาสตร์ ระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2531 และเปิดสอนครั้งแรกใน 6 วิทยาลัยครู เป็นวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร 3 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยครูจันทระเกษม วิทยาลัยครูสวนดุสิต และวิทยาลัยครูสวนสุนันทา และวิทยาลัยครูในส่วนภูมิภาคอีก 3 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ วิทยาลัยครูนครสวรรค์ และวิทยาลัยครูพิบูลสงคราม และได้มีการขยายไปเปิดสอนในวิทยาลัยครูแห่งอื่น ๆ เพิ่มขึ้นทุกปี จนถึงปัจจุบันปีการศึกษา 2536 มีวิทยาลัยครูที่เปิดสอนโปรแกรมวิชานิเทศศาสตร์ทั้งสิ้น 23 แห่ง และคงจะต้องขยายไปเปิดสอนในวิทยาลัยครูที่เหลืออีก 13 แห่ง ต่อไปในอนาคต

ในด้านความต้องการของผู้สมัครมาเรียนโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี มีผู้สนใจเลือกสมัครเข้าเรียน มีจำนวนสูงที่สุดจากสถิติ ในปี พ.ศ. 2535 ผู้สมัครที่เลือกเรียน โปรแกรมวิชานิติศาสตร์เป็นลำดับที่ 1, 2 และ 3 รวมทั้งสิ้น 14,377 คน (ข้อมูลไม่แยก จำนวนแต่ละลำดับ) และในปี พ.ศ. 2536 มีผู้สมัครที่เลือกเรียนวิชานี้ จำแนกตามลำดับ ที่เลือก ลำดับที่ 1, 2 และ 3 จำนวน 7,669 คน 5,669 คน และ 2,925 คน ตามลำดับ (กองแผนงาน กรมการฝึกหัดครู, 2536) ปัจจุบันมีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้ว 2 รุ่น

จากการที่มีผู้สนใจเข้ามาเรียนมาก และความต้องการของตลาดที่มีความต้องการ นักนิติศาสตร์เพื่อไปประกอบอาชีพหลายแขนง กรมการฝึกหัดครูเองก็มีนโยบายที่จะขยายแขนง วิชาในโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีอยู่แล้ว 5 แขนงวิชา คือ วารสารศาสตร์ การประชาสัมพันธ์ การโฆษณา วิทยุและโทรทัศน์ และแขนงวิชาภาพนิ่งและ ภาพยนตร์ ประกอบกับวิทยาลัยครูซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษา ทำหน้าที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาชีพครูตลอดมา เมื่อต้องปรับเปลี่ยนบทบาท จัดการศึกษาเพื่อ ผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาชีพอื่นเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2527 มาตรา 5 ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า "วิทยาลัยครูเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้ การศึกษาในสาขาวิชาการต่าง ๆ ตามความต้องการของท้องถิ่น วิทยาลัยครูจึงจำเป็นต้องปรับ บทบาทของตนเอง จากสถาบันการฝึกหัดครูไปสู่การเป็นสถาบันอุดมศึกษา ทำหน้าที่ให้การศึกษ ในทุกสาขาวิชา" และการที่วิทยาลัยครูผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาชีพอื่น ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาหลาย แห่งผลิตอยู่แล้ว บัณฑิตจากวิทยาลัยครูจะต้องแข่งขันกับบัณฑิตจากสถาบันอื่น ๆ เพื่อเข้าสู่งานอาชีพ โดยเฉพาะโปรแกรมวิชานิติศาสตร์นั้น มีสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยทั้งรัฐและ เอกชนเปิดสอนอยู่แล้ว และหลายแห่งประสบความสำเร็จอย่างดี วิทยาลัยครูจึงจำเป็นต้องมี การพัฒนาศาสตร์ ในสาขาวิชาที่สอนใหม่ประสิทธิภาพและคุณภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพื่อสนองตอบความ ต้องการของสังคมที่มีความต้องการเพิ่มขึ้น ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ และจะต้องผลิตบัณฑิต เพื่อให้สามารถแข่งขันเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาสภาพและปัญหาการ จัดการเรียนการสอน โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ในวิทยาลัยครู ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ที่ ปฏิบัติงานอยู่ในกรมการฝึกหัดครู จึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดการเรียน การสอนโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ในวิทยาลัยครู เพื่อกรมการฝึกหัดครูและวิทยาลัยครูจะได้นำ ข้อมูลไปใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน การสอน ตลอดจนการพัฒนาอาจารย์และปรับกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. วิเคราะห์หลักสูตร และเกณฑ์มาตรฐานในการเปิดสอนโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ในวิทยาลัยครู
2. วิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ในวิทยาลัยครู
3. ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ บัณฑิต และนักศึกษา ชั้นปีที่ 4 เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ในวิทยาลัยครู และสภาพการทำงาน ของบัณฑิต
4. เปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์ บัณฑิต และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 เกี่ยวกับหลักสูตรและสภาพการจัดการเรียนการสอน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยในเรื่องสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ในวิทยาลัยครูครั้งนี้ในด้านทรัพยากรจะเกี่ยวข้องกับอาจารย์ผู้สอน นักศึกษา เอกสารและตำรา และวัสดุอุปกรณ์เท่านั้น โดยไม่รวมเรื่องการเงินและงบประมาณ
2. การศึกษาวิจัยครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้
 - 2.1 ด้านหลักสูตร ผู้วิจัยใช้แนวคิดในการวางแผนหลักสูตรของ Brantley (1993) ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์หลักสูตร ตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 เนื่องจาก Brantley ได้มีการกำหนดภารกิจเอาไว้ในแผนอย่างชัดเจน ทั้งภารกิจหลักในการวางแผนและภารกิจย่อยที่จะต้องดำเนินการ ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบในการวิเคราะห์หลักสูตร โดยอาศัยแนวทางจากการวางแผนหลักสูตรของ Brantley ไว้ดังนี้
 - 2.1.1 นโยบายและความจำเป็นในการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรนิติศาสตร์ของวิทยาลัยครู
 - 2.1.2 ปรัชญาและเป้าหมายของหลักสูตรในการผลิตบัณฑิต
 - 2.1.3 ความพร้อมทางด้านทรัพยากรของสถาบัน
 - 2.1.4 วัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระของหลักสูตร

2.1.5 โครงสร้างของหลักสูตร

2.1.6 การประเมินหลักสูตร การกำหนดแนวทางการประเมินและผลการประเมินหลักสูตรที่เคยประเมินไว้

2.2 เกณฑ์มาตรฐานสำหรับพิจารณาคุณภาพของวิทยาลัยครู เพื่อใช้พิจารณาในการขออนุญาตจัดการศึกษาตามโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ระดับปริญญาตรี ในการวิเคราะห์เกณฑ์มาตรฐานจะอยู่ในกรอบต่อไปนี้

2.2.1 ความเป็นมาในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน

2.2.2 ความเหมาะสมของเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

2.2.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบเกณฑ์มาตรฐานแต่ละด้านกับเกณฑ์กลางที่สถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยใช้อยู่ เนื่องจากเกณฑ์มาตรฐานที่จัดทำขึ้นอาศัยเกณฑ์มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัยประกอบการพิจารณา

2.3 ด้านสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน จะวิเคราะห์ตามแนวทฤษฎีของ Bergquist 6 ด้าน คือ 1. เวลา 2. สถานที่ 3. ทรัพยากร 4. องค์กร 5. ขบวนการ และ 6. ผลผลิต

2.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน ลักษณะของบัณฑิต สภาพการทำงานของบัณฑิต และการฝึกงาน โดยรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์ในภาควิชาการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ ที่ทำหน้าที่สอนโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2535 เนื่องจากบัณฑิตผ่านการทำงานมาแล้ว 1 ปี สามารถตอบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนจากวิทยาลัยครู สภาพการฝึกงาน และการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้ และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งเรียนรายวิชาต่าง ๆ มาครบแล้ว สามารถเข้าใจถึงสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนได้ดีกว่านักศึกษาชั้นปีอื่น ๆ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

อาจารย์ หมายถึง ผู้ที่สอนอยู่ในโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ในวิทยาลัยครู

นักศึกษา หมายถึง ผู้ที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 4 ของโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ในวิทยาลัยครู ปีการศึกษา 2537

บัณฑิต หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชานิติศาสตร์ ภาคปกติ ของวิทยาลัยครู ในปีการศึกษา 2535

หัวหน้าภาควิชาการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ หมายถึง อาจารย์สังกัดภาควิชาการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ของวิทยาลัยครู และได้รับการพิจารณา โดยการเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา วาระละ 4 ปี ทำหน้าที่บริหารงานของภาควิชาตามภาระหน้าที่ที่กำหนดไว้

หัวหน้าภาคพัฒนามาตรฐานหลักสูตร หมายถึง ผู้บริหารซึ่งตำแหน่งเทียบเท่ากับหัวหน้าฝ่าย สังกัดหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู มีหน้าที่รับผิดชอบและประสานงานในการจัดทำหลักสูตรของสภากาการฝึกหัดครู

กรมการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานวิชาการโปรแกรมวิชานิตศาศาสตร์ หมายถึง ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการในการพิจารณาคำเนินการสร้างเกณฑ์มาตรฐานวิชาการโปรแกรมวิชานิตศาศาสตร์ เพื่อใช้พิจารณาอนุมัติการเปิดสอนโปรแกรมนี้ในวิทยาลัยครู

ศักยภาพ หมายถึง ประเภทและปริมาณของทรัพยากรที่วิทยาลัยครูมีอยู่หรือขอใช้จากแหล่งอื่น เพื่อแสดงให้เห็นว่าวิทยาลัยครูสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนแต่ละโปรแกรมวิชาให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ได้แก่ จำนวนอาจารย์ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ วัสดุอุปกรณ์

สภาพการจัดการเรียนการสอน หมายถึง องค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ เวลา สถานที่ ทรัพยากร องค์กร ขบวนการ และผลผลิต

ปัญหาการจัดการเรียนการสอน หมายถึง องค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนหรือทำให้การเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพ ได้แก่ เวลา สถานที่ ทรัพยากร องค์กร ขบวนการ และผลผลิต

โปรแกรมวิชานิตศาศาสตร์ หมายถึง การจัดการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2530 สายนิตศาศาสตร์ สาขาวิชานิตศาศาสตร์ ระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย 5 แขนงวิชา คือ แขนงวิชาวารสารศาสตร์ แขนงวิชาการประชาสัมพันธ์ แขนงวิชาการโฆษณา แขนงวิชาวิทยุโทรทัศน์ และแขนงวิชาภาพนิ่งและภาพยนตร์

เกณฑ์มาตรฐาน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่กำหนดเอาไว้เพื่อใช้เป็นเกณฑ์กลางสำหรับใช้เปรียบเทียบคุณสมบัติหรือศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของวิทยาลัยครู เพื่อตัดสินใจหรือประเมินว่าวิทยาลัยครูใดมีศักยภาพเพียงพอหรือไม่ ที่จะจัดการศึกษาตามหลักสูตรนิตศาศาสตร์ ระดับปริญญาบัณฑิต

วิทยาลัยครู หมายถึง สถาบันอุดมศึกษา สังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ที่เปิดสอนโปรแกรมวิชานิตศาศาสตร์ ระดับปริญญาตรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการมการฝึกหัดครูและวิทยาลัยครู ดังนี้คือ

1. เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาปรับปรุงสภาพการจัดการเรียนการสอนโปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ ของวิทยาลัยครูในด้านต่าง ๆ
2. เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์ของวิทยาลัยครูในโอกาสต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย